

Nederlandse website verzamelt oorlogsverhalen van Joodse onderduikers die hun relaas nooit vertelden

Duizenden andere achterhuizen

Als het gaat over Joodse onderduikers in Nederland, denken we al snel aan *Het Achterhuis* van Anne Frank. Maar er waren tienduizenden anderen, die hun verhaal nooit vertelden. Op een nieuwe website doet een aantal van hen dit nu alsnog.

DOOR HAN CEELEN

AMSTERDAM ● Jacky Eljon weigerde na de bevrijding van Friesland zijn naam te zeggen. 'Zeg nou maar hoe je heet, de oorlog is voorbij', spoorde men hem aan. Maar hij had zijn tante in Haarlem beloofd dat hij zijn naam nooit zou prijsgeven. 'Ik weet het niet', hield ik vol. 'Ik weet niet meer hoe ik heet.' Maar in mijzelf zei ik: 'Ik heet Jacky Eljon, dat weet ik best.'

Het ontroerende relaas van Eljon, die later overigens werd herenigd met zijn moeder, is te horen op de website www.andereachterhuizen.nl, die vorige week online ging. De site, waarop vijftien voormalige Joodse onderduikers hun verhaal doen, is een initiatief van de Nederlandse documentairmaker Marcel Prins en vormgever Marcel van der Drift. De laatste bewerkte de herinneringen tot korte animaties. Samen met *Trouw*-redacteur Peter Henk Steenhuis maakte Prins op basis van de interviews ook een boek, dat gelijktijdig verscheen bij uitgeverij Athenaeum.

Het idee voor het project kwam van Prins, wiens eigen moeder in de Tweede Wereldoorlog ondergedoken had gezeten. "Aankankelijk wilde ik een film over haar maken", vertelt Prins. "Maar toen ik me in het onderwerp ging verdiepen, besepte ik dat er een enorme rijkheid en verscheidenheid aan verhalen was, waar nooit iets mee was gedaan. Ik vond dat ik daar niet aan voorbij kon gaan. Tijdens een workshop kwam ik in contact met Marcel van der Drift en hebben we besloten de verhalen te publiceren op internet."

Ook de naam van site en boek, *Andere achterhuizen*, verwijst naar het vaak beperkte beeld dat mensen hebben van de onderduik in Nederland. Bijna een miljoen mensen bezoeken jaarlijks het Anne Frank-huis in Amsterdam, waar

Frank haar beroemde dagboek schreef. Maar wat zij vaak niet voldoende beseften, zegt Prins, is dat er in Nederland tienduizenden achterhuizen waren. "Niet alleen in Amsterdam, maar door het hele land. In woonhuizen, boerderijen, kelders en kippenhokken, overal zaten onderduikers."

MARCEL PRINS:
Soms werd de ervaring van onderduikers ook gebagatelliseerd, in de hiërarchie van het leed stond onderduiken niet bovenaan

Volgens schattingen ging het in totaal om 28.000 mannen, vrouwen en kinderen, van wie 16.000 de oorlog overleefden. Ondanks dat relatief hoge aantal (van de 107.000 Nederlandse Joden die werden gedeporteerd naar concentratiekampen, kwamen er slechts 5.000 terug), verschenen er tot op heden weinig getuigenissen van Joodse onderduikers. "Er bestaan wel enkele wetenschappelijke publicaties", zegt Prins, "maar de persoonlijke verhalen zijn op de vingers van een hand te tellen."

Draad opnemen

Volgens Prins heeft het ontbreken van die verhalen verscheidene oorzaken: "Er werd na de oorlog helemaal niet gepraat over wat je had meegemaakt. Het normale leven moest weer opgepakt worden, en dat was al moeilijk genoeg." Soms

■ Jacky Eljon verloor zijn moeder uit het oog tijdens de oorlog.

werd de ervaring ook gebagatelliseerd, denkt hij: "Wat deze mensen hadden meegemaakt, viel in vergelijking met

hun familie en vrienden vaak nog mee. In de hiërarchie van het leed stond onderduiken niet bovenaan."

Schrijfster Judith Herzberg, die een voorwoord schreef bij *Andere Achterhuizen*, noemt ook een gevoel van gêne als mogelijk oorzaak. Haar zus, die 19 jaar was in 1945, werd destijds woedend over het gerucht dat de vader van Anne Frank overwoog het dagboek dat zijn dochter geschreven had, uit te geven. "Zoiets doe je niet", vond mijn zuster. "Dat is intiem."

Elk verhaal uniek

Ook nu, vijftenzestig jaar na dato, vonden sommige voormalige onderduikers het nog moeilijk om met Prins te praten. Maar de meesten waren blij dat ze eindelijk hun verhaal konden doen. "De tijd begint natuurlijk ook te dringen", zegt Prins. "Dat beseffen ze zelf ook."

Het meest opvallende aan de interviews vond hij hoe verschillend alle verhalen waren. "Sommige mensen doken met hun hele familie onder, anderen alleen. Sommigen kwamen meteen terecht op een goed onderduikadres, anderen moesten talloze keren verhuizen. De een werd behandeld als slaaf, de ander als gelijke. Letterlijk elk verhaal is uniek."

Een verbindend element in vrijwel alle verhalen is dan weer het onwaarschijnlijke aanpassingsvermogen van de onderduikers, met name de kinderen. "Dat heeft me echt geraakt", zegt Prins. "Die kinderen mochten maanden- en soms zelfs jarenlang niet zichzelf zijn. Ongelooflijk hoe ze zich steeds opnieuw bleven aanpassen aan nieuwe situaties."

Na de oorlog waren die aanpassingen vaak weer moeilijk ongedaan te maken. Veel relaties tussen ouders en kinderen bleken tijdelijk of definitief te zijn veranderd. Prins' eigen moeder bijvoorbeeld was helemaal niet blij toen ze na de oorlog met haar ouders herenigd werd. Ze wilde bij haar onderduikfamilie blijven.

Het Joods Historisch Museum in Amsterdam ontwikkelt een educatief programma rond 'Andere Achterhuizen'.

www.andereachterhuizen.nl

Domein Raversijde is onroerend erfgoed

OOSTENDE ● Het domein Raversijde, vlakbij Oostende, staat voortaan op de lijst van beschermd onroerend erfgoed, dat liet Vlaams minister Geert Bourgeois gisteren weten. "Het domein bevat zowel bovengronds als ondergronds belangrijk historisch erfgoed uit de Eerste en Tweede Wereldoorlog", zegt Bourgeois. "Een deel van de constructies maakte deel uit van de Atlantikwall, de verdedigingslinie van de Duitse bezetter die hen tegen een inval van de geallieerden moest behoeden." Ook de geschutsbatterij Aachen is de enige Duitse kustbatterij uit WO I die bewaard bleef in België en Nederland. Domein Raversijde is al sinds 1988 toegankelijk voor het publiek.

Rapper Lil Wayne: een entrepreneur achter de tralies

NEW YORK ● **Gevangenisstraf of niet: Lil Wayne blijft een geboren entrepreneur. Zo verkoopt de 27-jarige rapper - die een jaar vastzit voor verboden wapenbezit - merchandise vanuit zijn cel, en verdient hij ook een centje bij door collega-gevangenen te behoeden van zelfmoord.**

DOOR GUNTER VAN ASSCHE

Meer dan 200 dagen staan vandaag nog steeds tussen Lil Wayne en de vrijheid, maar die straf tijd op Rikers Island in New York wil hij zinvol overbruggen. "Dit is de beste manier voor ons om de komende tijd te communiceren", schrijft Lil Wayne op zijn weblog Weezythankyou, een website die bedoeld is voor alle fans aan gene zijde van

de tralies. Die dankt hij in één adem om zijn laatste plaat *Rebirth* te kopen, "hoewel alle critici de plaat torpedeerden".

Tot vorige maand twitterde de rapper nog op regelmatige basis: vaak om zelfbedachte afzichten over de liefde voor te dragen. "Love hurts. Love heals. Love hard", was maar een van de zelfverklarde wijsheden die de hiphopper ventileerde langs het internet. Een andere mooie was: "Life is a movie, let love play its role".

"Blijf brieven sturen en ik zal ze beantwoorden", beloofde hij nog maar pas op zijn blog. In éénzelfde trek merk je op die site dat de rapper opnieuw druk aan het ondernemen is geslagen: zo vraagt hij 30 dollar voor een shirt met het opschrift 'Free Weezy' (zijn bijnaam), en verdient hij nog een zakcentje door voor ESPN columns te schrijven over sport.

Daarnaast versierde hij ook een job achter de tralies: zo houdt Weezy een oogje in het zeil bij gevangenen die 'on suicide watch' staan. Wayne's ex-vrouw Antonia Johnson legt uit: "Wayne moet waken over

Lil Wayne vraagt 30 dollar voor een shirt met het opschrift 'Free Weezy' (zijn bijnaam)

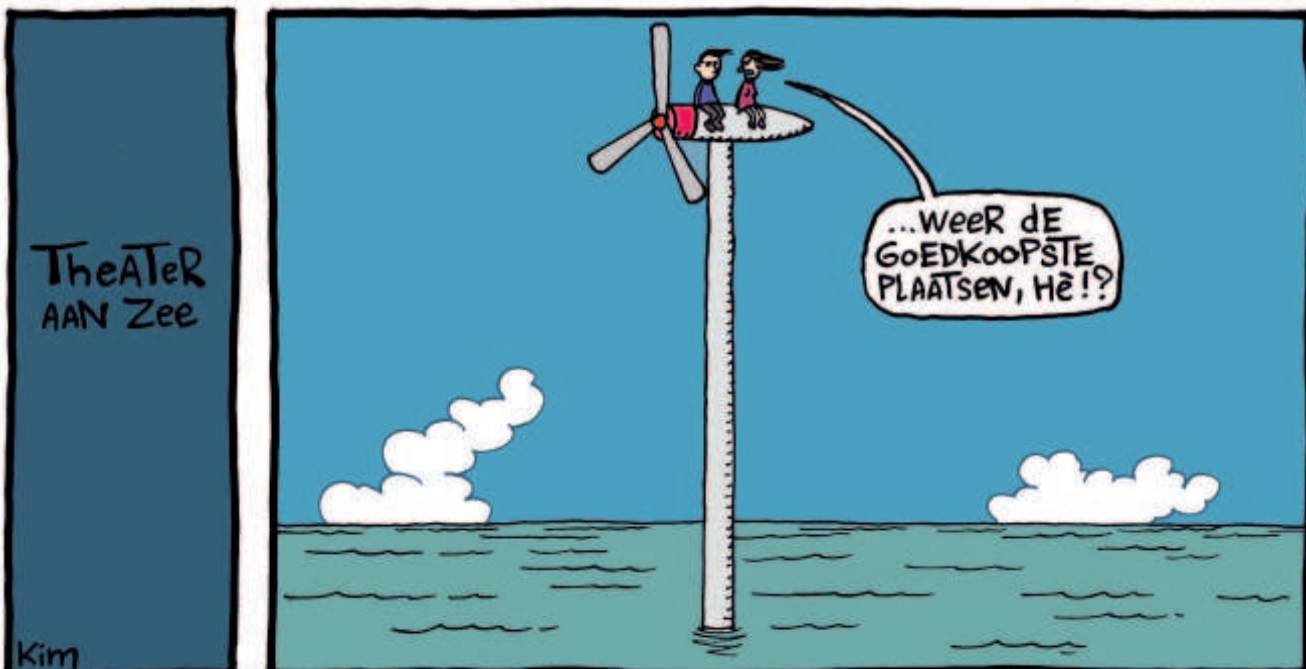
gekke gedetineerden, en zorgt ervoor dat ze zichzelf niet van kant maken. Hij houdt van het werk, al valt er niet zoveel mee te verdienen." Wel maakt ze zich vrolijk dat Lil Wayne zijn lange haren tenminste niet

hoefde af te knippen in de cel.

Al vermoeden we dat zijn haarsnit het laatste van zijn zorgen zou moeten zijn. De juridische problemen van Lil Wayne blijven zich namelijk opstapelen. Als zijn gevangenisstraf er over een half jaar opzit, moet hij zich stante pede melden bij een rechtbank in Arizona. Daar wacht hem alweer een veroordeling voor ongeoorloofd wapenbezit. De autoriteiten van Arizona vonden in januari 2008 een vuurwapen in zijn tourbus. Ook zou hij in het bezit zijn geweest van cocaïne en xtc.

De rapper maakt intussen wel duidelijk dat hij zijn leven tracht te beteren. "Ik sport veel, en ik lees elke dag de Bijbel", schrijft de artiest op zijn site. "Op dit moment ben ik fysiek vastgekleusterd aan één domein, maar mijn geest en liefde kunnen nooit worden beperkt door gevangensmuren."

Kim

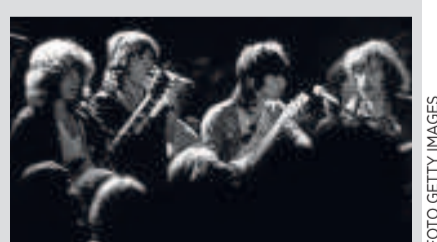

Rockmemoires Sam Cutler op iPhone

LONDEN ● Sam Cutler, een voormalige roadmanager van de Rolling Stones en Grateful Dead, heeft zijn rock 'n' roll-memoires opnieuw uitgebracht. Daarbij maakt hij gebruik van de modernste technieken. Cutler liet zijn boek *You Can't Always Get What You Want* zopas verschijnen als iPhone-applicatie. De memoires van de intussen 67-jarige Brit verschenen twee jaar geleden oorspronkelijk bij uitgeverij Random House.

De app is verkrijgbaar voor 7,99 euro op iTunes en bevat een luisterboek dat ingesproken werd door Cutler zelf, video-links naar twee interviews, en meer dan dertig foto's, waarvan sommige exclusief zijn.

In het boek vertelt Cutler onder meer over zijn levensgevaarlijke ontmoetingen met de Hells Angels in de nasleep van Altamont. Ook van dat rampzalige concert van de Stones zijn beelden te zien. Tijdens die show in 1969 werd een fan doodgestoken door een lid van de beruchte motor-

■ Sam Cutler (r.) is sinds jaar en dag roadmanager van The Rolling Stones.

club. Cutler werd achteraf door sommigen gebrandmerkt als de onbewuste katalysator achter het drama. Ook Grateful Dead wordt bedacht met enkele hoofdstukken.

Cutler zelf werd dan weer meer dan een voetnoot in de rockgeschiedenis, toen hij in de documentaire *Gimme Shelter* koeltjes vroeg aan fans om niet in de steigers te klimmen. Zijn stem is ook te horen aan het begin van *Get Yer Ya-Ya's Out*, de liveplaat van de Stones uit 1970. (GVA)

FOTO GETTY IMAGES